

PROFILUL REVISTEI „CRITERION”

"Criterion" profile magazine

Dorina COSUMOV

Moto:

*„Nici o istorie literară anterioară
n-a extins investigarea fenomenului
literar românesc interbelic pe această
direcție, nici una n-a repus „înfloritoarea
epocă”, la care priveam îndărăt cu suspinul
nostalgiei, într-un context atât de contradictoriu.”*

Mircea Zăciu

SĂRBĂTORI PENTRU SUFLET

Abstract: *The Romanian literary press in inter-war period recorded an impressive mobility, being represented by several literary, cultural magazines and newspapers who were able to reflect the literary life pulse during that period.*

„Criterion” a magazine of art, letters and philosophy was through them. The contents of the magazine was filled with items that reflect the particularities of indigenous art and literature. „Criterion” had a specific role to promote the process of general readers, educational support to ethnic and cultural Romanism and its integration in the general context, contributing greatly to the development of the press and of Romanian literature in the inter-war period.

Perioada interbelică românească a fost la fel de fructuoasă în toate genurile literare, stimulând căutările novatoare și mai ales impunând direcții de dezvoltare noi, în acord cu pulsul general european atât în poezie, cât și în proză, dramaturgie, eseistică ori critică și istorie literară. În această perioadă întreaga literatură românească cunoaște o istorie culturală originală. Apariția unui poet, prozator sau a unei reviste reprezintă un eveniment cultural-literar de o mare amploare. Literatura română este o literatură a proiectelor nerealizate și a sacrificiului esteticului în numele culturalului, etnicului, socialului.

Pe 14 octombrie 1932, Mircea Eliade anunța în Cuvântul că **„în toamna aceasta se va împlini un fapt de fundamentală importanță pentru destinele generației tinere”**, adică își va începe activitatea Asociația **Criterion**, **„mișcare de translație de pe planul manifestărilor individuale, izolate, «originale» – pe un plan de acțiune colectivă, de cooperare intelectuală, de muncă și viață asociată”**.

SĂRBĂTORI PENTRU SUFLET

Domnii *Mircea Eliade, Petru Comarnescu, Mircea Vulcănescu, Ion Cantacuzino, C. Noica, H. H. Stahl și Alexandru Christian Tell* au făcut să apară o interesantă revistă bilunară de arte, litere și filosofie „*Criterion*”, care-și propune judecarea critică și științifică a manifestărilor de seamă ale spiritului românesc. Primul număr al

publicației (15 oct. 1934 – ian.-feb. 1935) editate de asociația „Noul Criterion” este redactat de Liviu Antonisei, Sever Avram, Virgil Mihaiu, Mircea Handoca, Gabriel Stănescu (red.- șef), Dan Stoica, Radu R. Șerban, Doina Uricaru. Revista, se spune într-o notă apărută în primul număr, – nu reprezintă Asociația de Arte, Litere și Filosofie cu același nume, titlul ei explicându-se prin faptul că redactorii „*înțeleg să continue ideile pe temeiul cărora au lucrat în sînul acesteia*”. Este o publicație de orientare spiritualistă, proliferînd discuții teoretice referitoare la actualitate.

UN OM

Gheorghe Popovici

Soarta ciudată a unora dintre oameni, pare a fi pusă, dintru început, într-o zodie de nenoroc. Nimic nu-i arată la înfățișare că ar fi roși pe dinăuntru de blestemul nedreptății, care li se va ivi totuși în cale ca să le sfășie sufletul la toate răscrucile.

Dimpotrivă, ei par a fi, uneori, oameni hărăziți cu toate darurile firii.

N'a fost om, în toată cultura noastră contemporană, care să fi avut darurile lui Gheorghe Popovici. N'a avut unul mintea lui, avântul și caldă iubire de neam, știința riguroasă mergând până la o uimitoare erudiție, talentul de a exprima, în graiu și scris, gama întreaga a gândurilor și sentimentelor.

lucrurilor tănuite de veacuri în rînia îndărătnică a obiectului pămănt. Cine a avut curiozitatea să răsfoie manuscrisele lui păstrate la Academi poate da seama cât se pregătise mul acesta pentru menirea lui, că vățase, drept slav, polon, ceh, german, unguresc, traducând și manualele cărți întregi, cum de pildă acela al lui Tnyl despre devălmășiile ungare, în se află și atâtea știri cu privire la cât pătrunsese de adânc în toată fărșita viață a tuturor naemurilor, partea aceasta a Europei. Și, mai cât de umil se pleca să asculte sat cum nota el că „în satul nostru a

Viața omului de azi

Nu cred că trăim pentru omul de mâine. După cum nu trăim nici pentru omul de azi. Aceasta cere liniște a sufletului, maturitate a minții, concepție a vieții.

Exact ceace ne lipsește nouă

Omul pentru a se putea construi și pentru a putea la rândul său construi are nevoie de anumite elemente de bază, de un minimum de certitudini, re-

Sbuciumul gândirei îl lasă dintr'adins pe umerii altora, aceasta constituind condiția însăși a „fericirii” lor.

Ce sunt ei decât oameni care caută să se atașeze, să se aservească, să se prostitueze chiar, în schimbul acelei siguranțe menite să le redea liniștea și să le servească de scuză a vieții lor?

Compromisurile nu-i mai satisfac. Necesitatea organică a certitudinilor se transformă în setea de absolut.

O IDEE

S a t u l

Forma caracteristică de viață a poporului românesc este aceea a satului. E un loc comun afirmația că orașele noastre reprezintă o formă hibridă de organizare socială, în care și-au găsit adăpost elemente nedorite și nesigure; pe când satele sunt păstrătoarele curățenii etnice și a tradițiilor nașionale.

Cu toate acestea, aparent paradoxal, întreaga noastră grijă se îndreaptă spre oraș. Aci este locul unde se face poli-

satul, ca structură psihologică și spirituală, pentru că aceasta este singura cale de constituire a noastră ca națiune modernă.

Înțelegerea noastră a ce este o viață de sat, ar fi putut să fie o înțelegere distorsionată, a celui care trăiește efectiv, ca simplu membru al obștii, într'un sat. Iar pentru orășeni, putea fi participarea la viața unui stat țărănesc, într'o societate rămasă rurală, în toată structura ei

lui Ion Ionescu dela Brad sau „Politica agrară la Români” a lui George Maior. Cuprinzând date foarte limitate, aceste cărți au rămas însă fișă de nici o influență asupra spiritului public.

Mișcarea Junimeii, care pe altă tărâșuri a luptat cu atâtea totes împotriva formelor sociale goate, nu a dus totuși nici-o tuptă pentru „tindul” social sătesc de la noi.

Poziția acestei reviste se arată, după conținutul primului număr apărut, strict intelectualistă, adică fondată pe criteriile rațiunii filosofice și ale etice. Planul sumarulului se dovedește bine organizat și foarte instructiv. *O problemă, un om, o carte, o discuție controversată, tălmăcirea unei noțiuni complexe și actuale, explicația unei opere de artă* reprodusă pe prima pagină și „cîteva puncte de vedere” asupra evenimentelor importante din țară și din străinătate, - iată rubricile noii reviste ingenios inventate. „**Criterionul**” constituia un cadru veritabil al dezbaterii intelectuale, academice – aceasta fiind intenția fondării sale –, oferind tuturor conferențiarilor de diverse orientări ideologico-culturale posibilitatea de a purta o reală discuție. Ceea ce lipsea mediului cultural românesc, dialogul, era împlinit de gruparea Criterion.

„**Criterion**” împlinește un gol de mult simțit în publicistica românească, o revistă de frumoasă ținută spirituală, ce trăiește deasupra meschinărilor vieții de toate zilele, redactată de oameni convingși de puterea imuabilă a frumosului, nepătată de nici o trivialitate. Nu putem releva sau recomanda părți din revistă. „**Crite-**

riion” este cea mai întregă și mai împlinită revistă de orientare spirituală. Cultura și literatura din spațiul românesc este, în această perioadă, reproductivă.

Primul număr conține articolul lui Petru Comarnescu „**Dezacordul dintre adevărurile spiritului și fenomenele prezentului**”, în care se susține necesitatea cunoașterii dezinteresate, dar atente, a tuturor fenomenelor de azi, în care biologia și natura se manifestă atât de intens, dar și de haotic, precum și datorită intelectualilor de a rosti adevărul întreg asupra lor, cu scopul fie de a le corecta, fie de a le justifica. Acesta cu tot riscul, dar și cu toată cinstea pe care le incumbă tragica poziție a gânditorului voitor de bine pe lume, sortit să devină antipatic oamenilor

și curentelor unilaterale, precum și acelor sisteme și metode ale căror forme și-au pierdut conținutul uman sau nu mai corespund scopul lor autentic.

De o aceeași înaltă ținută intelectuală și morală, articolul d-lui Mircea Vulcănescu asupra „**Spiritualității**”, cu care revista inaugurează un dicționar al noțiunilor actuale, care sînt pe cît de des întrebuițate, pe atît de confuze, datorită diferitelor accepțiuni înglobate în ele. Ideea acestui dicționar s-a născut din trei motive: primul de ordin logic discriminativ, al doilea de ordin filosofic cultural, al treilea de ordin pedagogic. *Spiritualitatea* este aici explicată și discriminată logic și istoric, arătîndu-se oamenii și curentele religioase, filosofice sau moral estetice care i-au dat diverse conținuturi.

D. Ion Cantacuzino comentează din punct de vedere strict literar cartea d-lui Mihail Sebastian, „**De două mii de ani**”, care a ocazionat pînă acum observații mai mult în afara literaturii, deși este un roman. Romanul scoate în vileag o problemă de viață, de concepție a vieții: „*Cum era firesc, soluția lasă problema deschisă. Căci problema e de natură metafizică, și în metafizică opoziția contrariilor nu se rezoarbe decât în repausul morții. Iar cartea sobră, limpede scrisă și armonios construită a lui Sebastian, nu te învăluiește în nici un giulgiu funerar, ci lasă încă să dăinuiască, după ultima pagină, un acord reconfortant, chiar dacă străbate în el resemnarea.*”

H. H. Stahl schițează portretul primului istoric al dreptului românesc Gheorghe Popovici. Contribuția, activitatea politică și studiile sale de drept românesc întîlnite și în revista „Convorbiri literare” au stat la baza formării statului de drept, traducînd și manuale clasice întregi.

C. Noica și A. C. Tell discută despre „Viața omul de azi și de mîine”, punînd problema dacă tot ce se face azi este pentru ceva sau numai produsul unor întîmplări cărora omul conștient greu le poate afla un sens.

Alexandru Cristian Tell se oprește în intervenția sa asupra crizei satului. Atașamentul de tradiție constituie un instinct de conservare pe care l-au manifestat în articolul intitulat „Satul”, al îndeplinirii naționale, al întoarcerii la izvoare, precum și scopul menținerii ființei naționale: „*problema satului se pune acum clară, ca o datorie pe care o avem noi, ca proprie a noastră.*”

Mircea Vulcănescu în articolul său intitulat „Generație” sintetizează acest concept refăcînd întregul său parcurs din perioada modernă. Analizînd acest concept din perspectivă biologică, sociologică, statistică, istorică, psihologică, cultural-politică și economică, Vulcănescu definește generația ca fiind: „*o grupare bio-psiho-istorică, în care predomină oamenii de aceeași vîrstă, care se manifestă simultan, spontan cu conștiința solidarității lor de vîrstă.*”

Din ultimul număr vom cita articolul d-lui Dan Botta „Puterea cuvîntului” pentru frumusețea de stil cu care e scris și pentru abstracția totală a preocupărilor pur beletristice: „*cuvîntul participă simultan de la natura incoruptibilă a ideilor ca și de la tristețetele substanței. El e ca o vibrație continuă de două tensiuni extreme: a materiei spre absolut și a ideilor spre materie ... cuvîntul închide, autoritatea naturală*”

sigilează un vers realizat. El e imaginea sensibilă a realității, expresie singulară a firii. El capătă o valoare absolută, indiferentă la condițiile creației sale”.

Biblioteca Universitară din Bălți deține în colecțiile sale primele șapte numere ale revistei „**Criterion**” (15 oct. 1934 – ian.-feb. 1935), donată Bibliotecii în august 1999. Revista se bucură de o înaltă popularitate în rândul studenților de la Facultatea de Filologie, specialitatea Jurnalism și Științele Comunicării, deoarece substratul filosofic și literar al articolelor semnate de mai mulți scriitori sînt de un real folos studenților pentru orele de seminar la cursurile de istoria literaturii române, precum și la istoria presei literare. Articolele din revistă scot din locuri de umbră personalități originale cu contribuții temeinice la dezvoltarea literaturii române. „**Criterionul**” (varianta nouă) esta la etapa actuală o revistă care dezbate diverse probleme, interesînd pe toți cei dornici de a afla cîte ceva nou din orice domeniu de activitate spirituală omenească. Rolul specific și generator al „**Criterionului**” este de a promova procesul de culturalizare generală a utilizatorilor, de susținere a românismului etnic și cultural și a integrării în contextul general românesc.

Specificitatea „**Criterionului**” rezidă tocmai în încercarea de recalibrare a tradiției culturale românești la tradiția europeană, prin originalitatea ei absolut fascinantă, prin gradul elevat de reflecție a problematicii majore, prin noblețea intelectuală aristocratică de a răspunde provocărilor contemporane, conferind istoriei intelectuale românești o amprentă definitorie.

Referințe bibliografice:

1. CĂRLAN, Mihaela. *Criterion – tinerii români de altădată, România Jună – tinerii români de azi* [online] [accesat 23 apr. 2012]. Disponibil: <http://www.catchy.ro/criterion-tinerii-romani-de-altadata-16081/16081>
2. HANGIU, I. *Criterion, Revistă de arte, litere și filozofie*. In: *Dicționarul presei literare românești (1790-2000)*. Ed. a 3-a rev. și adăugită. București, 2004, pp. 178-179. ISBN 973-577-050-4
3. CONSTANTIN, Mihai. *Practici culturale. Specificitatea Criterionului* [online] [accesat 23 apr. 2012]. Disponibil: <http://www.rostonline.org/rost/ian-feb2008/practici-culturale.shtml>

